

Populárna hudba sa vyvíja ako neoddeliteľná súčasť hudobnej kultúry v závislosti od prostredia a rôznych okolností, ktoré ju ovplyvňujú. Jej vývoj je teda podmienený celkovou spoločenskou, kultúrnou a politickou situáciou. Vzhľadom k úzkym historickým, kultúrnym, spoločenským a najmä politickým väzbám, sa slovenská hudobná scéna vyvíjala a vzájomne ovplyvňovala s českou populárnou hudbou najmä do roku 1989. To malo svoje pozitíva, ale aj negatíva pre osamostatnenie a sebaidentifikáciu pôvodnej slovenskej populárnej piesne. Vývoj na hudobných scénach oboch národov bol významne ovplyvňovaný mimohudobnými determinantmi, predovšetkým politickými, ekonomickými a ideologickými. Ich popis by nás teraz pripravil o drahocenný čas, preto uvedme len jeden postreh súvisiaci s dramatickými udalosťami z roku 1968, ktoré u nás výrazne ovplyvnili nasledujúci vývoj vo všetkých odvetviach spoločenského života, vrátane populárnej hudby. Z historicko-sociologickej štúdie Lenky Kalinovej sa napríklad dozvedám, že:

»V dôsledku historických tradícií a hospodárskeho rozmachu Slovenska v predchádzajúcich desaťročiach, bola angažovanosť slovenského obyvateľstva v období Pražskej jari menšia a preto »ostrá etapa normalizácie« prebiehala na Slovensku miernejšie. Navyše bolo slovenské obyvateľstvo uspokojené federalizáciou a významným podielom slovenskej reprezentácie v novej vládnucej garnitúre. Tieto skutočnosti mali vplyv aj na ďalší vývoj slovenskej spoločnosti.«

Prijatie zákona o československej federácii na druhej strane umožnilo rozvinutie na báze väčšej samostatnosti kultúry na Slovensku. Umožnilo to napríklad delimitáciu vydavateľstva Supraphon a následný vznik slovenského hudobného vydavateľstva Opus v januári roku 1971, čím sa pre slovenských interpretov uľahčilo vydávanie vlastných singlov či albumov. Obdobie začiatku sedemdesiatych rokov bolo poznamenané dominujúcim pragocentризmom, volaním po zrušení festivalu Bratislavská lýra a takéto tendencie pokračovali ešte aj v roku 1977. Po uverejnení článku v *Rudom práve*, v ktorom boli členovia vtedy už úspešnej skupiny Modus kritizovaní za »kozmpolitné prvky«, a následne im nebolo umožnené vydanie ich debutového albumu. Tieto negatívne tendencie však našťastie nepokračovali, čo znamenalo väčší súlad medzi českou a slovenskou populárnou hudbou.

V období šesťdesiatych, sedemdesiatych a osemdesiatych rokov prebiehal na českej i slovenskej scéne pop music výrazný akulturačný proces orientovaný najmä na prvky anglo-amerického scény. Bol to prakticky celoeurópsky trend, ktorý nastal už v predošlej dekáde. Mám na mysli pomerne frekventované využívanie prvkov swingu, latinskoamerického hudby či neskôr aj rock'n'rollu československými autormi v priebehu päťdesiatych rokov, ktoré v prvej polovici šesťdesiatych rokov vyústilo do éry, v Československu zvané »bigbít«. Obe hudobné scény potom roku 1969 spájali silnejší rozpor medzi ich tzv. oficiálnou časťou, pertraktovanou masmediálnymi prostriedkami a »neoficiálnou«, ktorá reprezentovala požiadavky prevažne mladšieho publika na kvalitu a výber piesňového repertoáru a interpretov. Oficiálnu scénu po-

Oskar LEHOTSKÝ
(Bratislava)

K vzájomným vplyvom českej a slovenskej scény populárnej hudby v rokoch 1969-1989

Príspevok venuje pozornosť fenoménu vzájomných vplyvov medzi českou a slovenskou scénou populárnej hudby v rokoch 1968 až 1989. Populárna hudba sa vyvíja ako neoddeliteľná súčasť hudobnej kultúry v závislosti od prostredia a rôznych okolností, ktoré ju ovplyvňujú. Referujúci poukáže na dôležité mimohudobné determinanty, ktoré mali na našu populárnu hudbu v sledovanom období najväčší vplyv, uvedie hudobné príklady podobností a odlišností oboch scén. Prezentácia obsahuje aj stručné hudobno-štýlové porovnanie a osvetlí taktiež hudobný vývoj v stredoeurópskom kontexte s poukazom na akulturačný proces orientovaný na hudbu tzv. anglo-amerického hudobnej scény. Autor ďalej stručne zhodnotí vývoj po rozdelení spoločného štátu v roku 1993.

Key words: Czechoslovakia; Czech music; Slovak music; popular music; cultural politics; cultural contacts; 20th century; ideology; socialist culture; 1970s; 1980s
Number of characters / words: 11 868 / 1 663

pulárnej hudby s orientáciou na tzv. stredný prúd charakterizovali sóloví speváci, sprevádzanými väčšími orchestrami v bigbandových aranžmánoch štýlu pop, ktorých repertoár pozostával prevažne z prevzatej tvorby zahraničných autorov. Publikum však stále viac preferovalo mladšie kapely počítajúce 5-6 členov, ktoré sa orientovali na moderný zvuk, imidž a výhradne pôvodný repertoár. Štýlovo sa radili do tzv. hlavného prúdu rockovej piesne. Súlad požiadaviek publika s tým, čo ponúkala oficiálna hudobná scéna, postupne nastal po roku 1976, kedy sa medzinárodný festival populárnej piesne Bratislavská lýra presunul z estrádnej haly PKO do športovej haly a zásadne sa začala meniť jeho dramaturgia. Moderné kapely už nemuseli sprevádzať festivalový orchester, ich členovia si už namiesto obleku mohli obliecť napríklad aj džínsy a tento progresívny trend vyvrcholil v roku 1977 víťazstvom skupiny Modus s rockovo ladenou piesňou Úsmev. Toto obdobie odštartovalo tzv. Velkú éru populárnej hudby na slovenskej hudobnej scéne, ktorá následne ovplyvnila aj českú scénu.

V osemdesiatych rokoch bol medzi českou a slovenskou hudobnou scénou markantný skôr už len v štýlovej orientácii. Slovenskú scénu charakterizovalo relatívne vyrovnané štýlové smerovanie využívaním prvkov rocku a moderného popu (neskôr synthpopu) s takmer výhradne pôvodným piesňovým repertoárom, zatiaľčo česká scéna pôsobila viac bipolárne. Stredný prúd s čiastočne prevzatým repertoárom bol konfrontovaný kapelami orientovanými výhradne na pôvodný repertoár využívajúci tvrdšie štýlové prvky rocku, alternatívnych štýlov a neskôr metalu, ktorý začal ku koncu osemdesiatych rokov vo väčšej miere prenikať aj na slovenskú scénu.

Vzájomný vplyv medzi českou a slovenskou scénou populárnej hudby je výrazný aj v rámci stredoeurópskych kontextov. Prejavuje sa to okrem iného aj pozitívnymi odozvami českého publika na slovenskú hudbu a naopak. Českí a slovenskí hudobníci zároveň spolupracovali a spolupracujú na spoločných hudobných projektoch či festivaloch. Ako príklad vzájomného vplyvu stojí za zmienku pokus o vytvorenie slovenského ekvivalentu úspešného českého interpreta štýlu italo-pop, **Michala Davida**. Bol ním **Dušan Hlaváček**, ktorý spolupracoval s autorom mnohých Davidových hitov **Zdeňkom Bartákom ml.** a jeho repertoár sa motivicky a najmä zvukovo veľmi podobal tomu, s ktorým sa u nás preslávil Michal David. Hlaváček však nemal ani zďaleka taký veľký úspech, ako David. V polovici osemdesiatych rokov na našej scéne pôsobilo pod vedením **Braňa Hronca** spevácke duo, ktorého členmi boli **Pavol Habera** a **Eva Wolfrámová**. Išlo o pokus vytvoriť pendanta českého dua **Bartošová – Sepéši**, no Habera vzhľadom k svojmu rockovému zameraniu odišiel. Krátkodobo pôsobil v skupinách **300 HR**, **Burčiak**, **Avion** a nakoniec sa presadil až v skupine **Team**. K zásadným rozdielom medzi českou a slovenskou scénou populárnej hudby patrí už spomínaná rozdielna orientácia na tvrdšie rockové štýly v prípade českej a na jemnejší popový štýl v prípade slovenskej. Výrazný je aj rozdiel v uplatnení pôvodnej tvorby. Zatiaľčo v slovenskej populárnej hudbe v skúmanom období, až na pár výnimiek, bola takmer výlučne preferovaná pôvodná tvorba, tak pre české spevácke hviezdy ako **Helena Vondráčková**, **Marie Rottrová**, **Ilona Csáková**, **Lucie Bíla**, **Jiří Korn**, **Karel Gott** a mnohých ďalších, je charakteristické obohacovanie repertoáru pôvodných piesní o prevzaté piesne od zahraničných interpretov. Pre slovenskú populárnu hudbu bol tento fenomén príznačný v čase rozkvetu stredného prúdu reprezentovaného spevákmi a speváčkami, ako napr. **Eva Kostolányiová**, **Zora Kolinská**, **Eva Máziková**, **Marcela Laiferová**, **Dušan Grúň**, **Ivan Krajíček** a ďalšími, t. j. približne do začiatku osemdesiatych rokov.

Veľmi významnou bola spolupráca českých a slovenských hudobníkov, hudobných producentov, publicistov a inštitúcií. Na tvorbe *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby* autorského kolektívu Matzner – Poledňák – Wasserberger sa mohli podieľať aj slovenskí publicisti ako napr. Pavol Zelenay, Július Kinček či Ladislav Šoltýs, čo umožnilo lepšiu dokumentáciu základných informácií o predmetných hudobných žánroch. Z významnej spolupráce hudobníkov možno okrem už spomínaného Zdeňka Bartáka ml. spomenúť členov skupiny Elán Jána Baláza a Vaša Patejdla, ktorí v roku 1988 vytvorili hudbu k titulnej piesni *Dávej ber* pre film *Kamarád do deště* režiséra Jaroslava Soukupa. Naspieval ju Sagvan Tofi a pieseň sa stala evergreenom. V roku 1984 sa bratislavskej detskej speváckej hviezdy Darinky Rolincovej ujal český hudobný producent Ladislav Štáidl a zahrnul ju do svojho portfólia. Spoluprácu na pôde českej a slovenskej scény pop music sprevádza zaujímavý fenomén – mnohí významní hudobníci zo Slovenska sa v uplynulej dobe presídlili do Prahy, žijú tam a niektorí si tam dokonca našli novú manželku. Za všetkých možno spomenúť Vaša Patejdla, Mira Žbirku, Petra Nagya či Paľa Habera.

S hudobnou kultúrou okolitých krajín sa naša populárna hudba ovplyvňovala len minimálne. Vzájomná komunikácia scén rôznych krajín prebiehala najmä na úrovni medzinárodných festivalov a minimálne v rozhlasovom či televíznom vysielaní. Na *Bratislavskej lýre* sa zúčastňovali aj zahraniční speváci, slovenskí zase úspešne reprezentovali našu scénu na medzinárodnom festivale v poľskom *Sopote*. Napríklad **Marika Gombitová** tu v roku 1980 získala najvyššie ocenenie s piesňou *Vyznanie*. Našu hitovú produkciu nepriamo ovplyvnil poľský dlažbový folk,

ktorý produkovala bratislavská skupina *Lojzo* a v polovici osemdesiatych rokov sa u nás stala veľmi populárnou. Vďaka poľskej speváčke **Maryle Rodowicz** vznikla v roku 1973 skupina *Króky Františka Janečka* ako jej sprievodná kapela. Táto skupina potom v osemdesiatych rokoch výrazne ovplyvnila československú scénu populárnej hudby. Maďarský rock bol, podľa vyjadrenia **Pavla Daněka**, progresívnejší a úspešnejší v zahraničí najmä vďaka slabšej cenzúre v Maďarsku v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch. Úspešné maďarské kapely, najmä *Omega* a *LGT* si svojich poslucháčov našli aj na Slovensku a **Gábor Presser**, ktorý je významnou osobnosťou maďarskej populárnej hudby, spolupracoval s predstaviteľmi slovenskej rockovej scény **Pavлом Daněkom** a **Andrejom Šebanom**. Paradoxne však poslucháči z krajín strednej Európy reflektujú populárnu hudbu susedných štátov len veľmi málo. Omnoho známejšia im je tvorba z tzv. svetovej scény pop music, ktorej ťažiskom je anglo-americká scéna. Azda najvýstižnejšie tento fenomén vystihol **Palo Hammel** svojim výrokom: »Na čo sa my tu vlastne hráme, však v Győri nás aj tak nikto nepozná.« Pre ilustráciu dodávam, že Győr je od Bratislavy vzdialený asi 8 km a od slovensko-maďarskej hranice len 20.

Po roku 1993 zaznamenávame obdobie diferenciacie. Napriek rozdeleniu spoločného československého štátu, však nedošlo k výraznej separácii hudobných kultúr Čechov a Slovákov, takže ich vzájomná interakcia je citelná aj naďalej, ale možno kritizovať malé prepojenie prostredníctvom médií. Aj v tomto období sa však diferencuje štýlová orientácia oboch hudobných scén. V roku 1993 sa po prvýkrát na medzinárodnej súťaži *Eurovízia* zúčastnil slovenský interpret a to skupina *Elán*. Už v predošlej dekáde bola na českej scéne evidentná preferencia rockovej hudby a na slovenskej sa viac uplatňoval pop. Okolo roku 1994 sa to potvrdilo, pretože u nás nastal výrazný štýlový obrat k dancefloor, čím sa potvrdzuje dlhodobé inklinovanie k štýlom elektronickej tanečnej hudby. Potvrdzuje to úspešný debut formácií ako *Maduar*, *Salco*, *Exil* a ďalší. Počas predošlej éry sa u nás v rámci synth-popu, resp. techno-popu, presadili najmä **Vašo Patejdl** (1954) a **Laco Lučenič** (1952).

Po menšej odozve českej a slovenskej populárnej hudby v deväťdesiatych rokoch v médiách v období uplynulých dvoch dekád nastalo posilnenie väzieb medzi českým a slovenským hudobným trhom. O tom svedčia aj posledné ročníky súťažných reality show, ako *Superstar*, *Talentmánie*, *Hlas Česko Slovenska* a pod. Všetky totiž majú prívlastok »Česko – Slovenská«, súťažiaci sú z oboch krajín (akceptovaní sú aj cudzinci) a pripravuje ich český a rovnako aj slovenský produkčný tím. Došlo tak k spojeniu 5 a 10 miliónového potenciálneho trhu poslucháčov do silnejšieho 15 miliónového marketingu. Prelomovým bol pre hudobnú scénu oboch krajín rok 1996, kedy po uvedení ankety *Český slavík* s účasťou hviezd populárnej hudby predošlých dekád z Česka i Slovenska, zaznamenávame výrazný obrat k revivalizmu. Tento trend trvá prakticky dodnes, kedy sú popri mladých interpretoch medzi poslucháčmi stále preferovaní aj starší predstavitelia populárnej hudby, ktorí sa na hudobnej scéne presadili už pred rokom 1989.

